

РИЗИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Одеська національна академія харчових технологій

***Анотація:** У доповіді розглядається питання реалізації ризиків економічної безпеки підприємства, методів оцінювання, сутності та класифікації. Висвітлені методи управління ризиком в цілях безпеки підприємством.*

***Ключові слова:** економічна безпека, прибуток, витрати, стратегія розвитку, економічні загрози, ризик, методи управління.*

RISKS OF IMPLEMENTATION OF ECONOMIC SECURITY STRATEGY: ESSENCE, CLASSIFICATION AND EVALUATION METHODS

***Abstract:** The report considers the implementation of risks to the economic security of the enterprise, valuation methods, nature and classification. Methods of risk management for the safety of the enterprise are covered.*

***Keywords:** economic security, profit, expenses, development strategy, economic threats, risk, management methods.*

Стратегія економічної безпеки – це сукупність найбільш значущих рішень та заходів, спрямованих на забезпечення прийняттого рівня безпеки функціонування підприємства [1].

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно її керівництво та менеджери спроможні уникнути можливих ризиків та ліквідувати шкідливі наслідки негативних складових внутрішнього та зовнішнього середовища. Своєчасне виявлення та нейтралізація загроз є необхідними для успішного функціонування підприємства на ринку. Ефективна система економічної безпеки підприємства сприяє досягненню бізнес-цілей компанії та усуненню негативних ефектів.

В теоретичному розумінні Стратегія економічної безпеки України — це теорія і практика планування та досягнення прийняттого рівня економічної безпеки з використанням всіх компонентів (політичних, економічних, демографічних, ресурсних, інформаційних) існуючого потенціалу на всіх етапах і за будь-яких умов функціонування. Даний документ повинен базуватися на багатоваріантності прогнозів соціально - економічного розвитку України та коригуватися залежно від перебігу глобальних подій за різними варіантами розвитку.

Державна стратегія в сфері забезпечення економічної безпеки повинна бути зорієнтована на виведення економіки з кризи, підтримку вітчизняного виробника, посилення науково - технічного потенціалу, забезпечення добробуту населення на рівнях, що перевищують граничні значення, протистояння викликам глобалізації. Зазначені завдання повинні вирішуватися засобами ефективного державного регулювання суспільного регіонального виробництва і запровадження демократичних ринкових перетворень у напрямі підтримки економіки держави [5].

У наш час підприємства змушені здійснювати свою діяльність в умовах нестабільності, глобалізації та мінливого зовнішнього середовища. Пристосування до цього вимагає від підприємства формування певного потенціалу ресурсів для забезпечення його розвитку. Одним із вагомих факторів ефективності діяльності підприємства є модернізація його основних фондів. Даний процес потребує значних інвестицій, які, як правило, пов'язані із загрозами та ризиками. В такій ситуації захист підприємства

від внутрішніх та зовнішніх загроз, які впливають на рівень економічного потенціалу підприємства, що означає його економічну безпеку, як у стабільному економічному середовищі, так і у кризові періоди. Гарантування економічної безпеки підприємства включає в себе виокремлення, аналіз та оцінку існуючих загроз з кожної функціональної складової опрацювання на їх основі системи застережних та протидійних заходів [2].

У першу чергу, для того, щоб попередити виникнення загрози і нейтралізувати її негативні наслідки необхідне ефективне управління ризиками. Тобто спрогнозувати можливості настання потенційно ризикової події та можливість вчасно вжити заходів щодо зниження ступеня наслідків, які можуть настати від ризику, виключити настання загрози діяльності підприємства. Наявність ризику в економічній діяльності означає, що задля досягнення поставлених цілей, підприємству потрібно розробляти плани його розвитку з врахуванням ймовірного характеру походження подій.

Для будь-якого підприємства вивчення та оцінка ризиків необхідні для того, щоб визначити настання подій із негативними наслідками, а також небезпеку виникнення непередбачених втрат, збитків та недоотримання прибутку в порівнянні з запланованим [3].

У цілях безпеки управління ризиком включає в себе такі методи:

- усунення чи запобігання ризику (необхідно уникати ризик неповернення кредиту, невиконання зобов'язань та ін.);
- зменшення несприятливого впливу тих чи інших факторів на результати виробництва та в цілому підприємницької діяльності;
- передача або переведення ризику;
- оволодіння ризиком, що є найбільш дієвим методом ризик менеджменту, застосування якого доцільно та необхідно, коли потенційні втрати незначні та коли робиться все можливе для попередження чи зниження шкоди від впливу непередбачених обставин.

Щоб запобігти негативних наслідків у вигляді загроз економічній безпеці підприємств або ж мінімізувати цей вплив, необхідно заздалегідь попіклуватися про вибір заходів та методів, які забезпечать виявлення ризикової ситуації та ліквідувати її причини на самому початку.

Напрацювання українських та зарубіжних фахівців щодо класифікаційних ознак та видів ризиків та загроз зведено в табл. 1.

Таблиця 1. Підходи до класифікації ризиків

Стандарт / система / організація	Рубрики класифікації / категорії та підкатегорії
OSO - Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея, США	стратегічні, операційні, звітування
IRM - Інститут управління ризиками, Великобританія	фінансові, стратегічні, операційні, безпеки
BS 31100 – британський стандарт з ризик-менеджменту	стратегічні, програмні, проектні, фінансові, операційні
FIRM Risk Scorecard - Система показників ризику	фінансові, інфраструктурні, репутаційні, ринкові
PESTLE-метод [4]	політичні, економічні, соціологічні, технологічні, юридичні, екологічні
BCG - Boston Consulting Group	операційні ризики (технології, процеси, організація, персонал); фінансові (прибутковість, бюджетування, ліквідність); стратегічні (загальна стратегія, структура ланцюжка поставок та співпраці з контрагентами, великомасштабні стратегічні проекти); геополітичні (соціополітичні, правові, інфраструктурні); катастрофічні (довкілля, антропогенні, стихійні лиха, акти насильства); маркетингові (макроекономічний розвиток, розвиток ринку продажів та закупівель).
Українські публікації	Десятки критеріїв класифікації, зокрема: джерела виникнення, масштаб впливу, суб'єкти/об'єкти враження, форми прояву, ступінь подолання, можливість прогнозування, запобігання, характер впливу, віддаленість в просторі та часі, ймовірність, суб'єктивність сприйняття, тривалість, частота, ступінь сформованості, безпосередність, дія на об'єкт, розмір збитків, природа настання, способи здійснення, напрями виникнення, стадії життєвого циклу організації.

Складність класифікації ризиків полягає в їхньому різноманітті. Існують певні види ризиків, дії яких піддані усі без винятку організації, але поряд із загальними є специфічні види ризику, які зв'язані з

господарською діяльністю; ризик, який зв'язаний з особистістю підприємця, ризик, який зв'язаний з недостатністю інформації про стан зовнішнього середовища. Цінність цієї класифікації для пересічного підприємця або ж власника малого підприємства полягає в тому, що суб'єкт господарювання прогнозовано знатиме про ті ризики, які можуть його очікувати на стадіях розвитку бізнесу, а отже, зможе зменшити їх дію або ж взагалі їх уникнути чи ліквідувати. Адже є деякі види ризиків, які супроводжують діяльність підприємства від його заснування аж до занепаду. Тому, класифікуючи за стадіями, ми враховували найбільш актуальні ризики, які притаманні кожному етапу

Системи класифікації ризику допомагають організації проводити краще моніторинг, групувати загрози за окремими операціями чи відділами, розподіляти відповідальність за різні типи ризиків тощо. Формуючи чи вдосконалюючи систему економічної безпеки підприємства варто вирішувати яка формалізована система класифікації найбільш повно задовольняє вимоги та потреби установи відповідно [4].

Аналіз соціально - економічної ситуації в Україні показує, що на сьогодні ризики з боку (особливо це стосується фінансової сфери) набувають особливо загрозливого характеру і потребують негайного вирішення і подолання

Таким чином, задля нейтралізації будь-яких загроз економічній безпеці суб'єкти господарювання повинні спрямовувати свої зусилля на створення та підтримку власної системи економічної безпеки, яка створить умови для ефективного функціонування підприємства, досягнення ним поставлених цілей за умов жорсткої конкуренції та значних господарських ризиків, шляхом своєчасного виявлення та нейтралізації різних ризиків.

Одержані наукові результати в сукупності дозволили розв'язати наукове завдання, що має важливе значення для розвитку досліджень економічної безпеки держави, а саме: класифіковано ризики та загрози економічних процесів, розроблено теоретико - методологічні і прикладні підходи до гарантування економічної безпеки держави та шляхів підвищення її рівня шляхом моніторингу ризиків та загроз та розробки шляхів їх подолання.

Список використаних джерел

1. Линник О.І., Артеменко Н.В. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. *Вісник НТУ „ХПІ”*. Серія: *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. – Харків, 2013. № 67 (1040). с.169
2. Згадова Н.С., Атамась Г.П., Кравченко Ю.І. Закономірності та тенденції розвитку світового господарства. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature” May 14 th -15 th, 2020 – P.419-423. URL: <http://www.artifex.org.ro/cercetare>
3. Данченко О. В. Огляд методів аналізу ризиків в проєктах. *Управління проєктами та розвиток виробництва: зб. наук.* Луганськ, 2007. №1(21). с. 57-64.
4. Hopkin P. Fundamentals of Risk Management: Understanding, Evaluating and Implementing Effective Risk Management 3rd Edition. — Kogan Page, 2014. 411 p.
5. Дудка Ю.П. Стратегія подолання ризиків та загроз економічній безпеці України в глобалізованій економіці. *Економічна наука*. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2009/8.pdf

Згадова Наталія Сергіївна - К.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово – економічної безпеки, Одеська національна академія харчових технологій, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4585-9620>, nataliz_225@ukr.net

Неустроєв Юрій Геннадійович - К.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово – економічної безпеки, Одеська національна академія харчових технологій, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2736-8414>, yuyuriy495@gmail.com

Сапанюк Єлизавета Романівна - здобувач напрямку підготовки за спеціальністю 073 - Менеджмент, Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, Україна, lizasapanyuk534@gmail.com

Zgadova Nataliy S. - PhD, Head of the Department of Economic Theory and Financial and Economic Security, Odessa National Academy of Food Technologies

Neustroev Yuriy G.- PhD, Head of the Department of Economic Theory and Financial and Economic Security, Odessa National Academy of Food Technologies

Sapanyuk Elizaveta R. - student of specialization 073 – Management, Odessa National Academy of Food Technologies